

TÜRKİYE’DE TASARRUF TERCİHLERİNİ ETKİLEYEN DEĞİŞKENLERİN KANONİK KORELASYON ANALİZİ İLE BELİRLENMESİ*

Bahattin HAMARAT¹

Ercan ÖZEN²

ÖZET

Araştırmada, Türkiye’de bireylerin tasarruf tercihleri ile bu tercihleri etkileyen faktörler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bu ilişkileri ortaya koyabilmek için Türkiye illerine ait 23 değişkene ait veri matrisi ile çalışılmıştır. Verilerin analizinde, çok değişkenli bir istatistiksel yöntem olan Kanonik Korelasyon Analizinden yararlanılmıştır.

Analiz sonucuna göre; ekonomik canlılığın göstergesi olan nüfus yoğunluğu, gelir, banka şube sayısı ve işletme sayısı değişkenlerinin tasarruf tercihleri üzerinde önemli etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Ayrıca, kişi başı borsa yatırım tutarı, kişi başına düşen TL mevduat tutarı ve hesap başına düşen TL mevduat tutarı en çok etkilenen tasarruf tercihleri arasındadır.

Çalışmada, kanonik korelasyon katsayılarına göre bireylerin döviz ve altın tercihlerinin diğer tercihlere göre daha az etki altında olduğu görülmüştür. Bu durum; Türk halkının, altın ve döviz yatırımlarını geleneksel yatırım aracı olarak, borsa yatırımları ve TL mevduat yatırımlarını ise spekülatif bir yatırım olarak düşündüğünü göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: *Tasarruf, Tasarruf Tercihleri, Finans, Finansal Yatırım, Kanonik Korelasyon*

Jel Kodları: *E21, D14, D31, E44*

*Araştırmanın bir kısmı “Türkiye’de Tasarruf Tercihlerini Etkileyen Faktörlerin İlgili Değişkenler Yardımıyla İncelenmesi” başlığı ile ‘Uluslararası Finans Sempozyumu 2012’de bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Öğr. Gör., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Turizm Fakültesi., E-mail: b_hamarat@hotmail.com

² Yrd.Doç Dr., Uşak Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Yüksek Okulu., E-mail: eozenr@hotmail.com

THE DETERMINATION OF THE VARIABLES INFLUENCING THE SAVING CHOICES IN TURKEY BY USING CANONICAL CORRELATION ANALYSIS

ABSTRACT

In this study, saving choices and the relationships between factors affecting these choices were investigated. In order to reveal these relationships, data matrixes relating 25 variables on Turkish provinces were considered. In analysing the data, Canonical Correlation Analysis as a multivariate statistical method was conducted.

The results of the analysis showed variables such as the population density, income, banks number and business number firms which are the indicators of a vigorous economy have important effects on saving choices. Besides; the amount of stock investment per person, the amount of deposit investment in Turkish Lira per person and the amount of deposit investment in Turkish Lira per account are highly influential on savings choices.

According to canonical correlation coefficients, it was found the foreign exchange choices and gold choices were leastly affected as compared to other choices. This finding shows Turkish people consider the foreign exchange and gold investments as the traditional investment tools, whereas stock investment and Turkish Lira deposit investments are speculative investments.

Keywords: Savings, Saving Choices, Finance, Financial Investment, Canonical Correlation

Jel Classification Code: E21, D14, D31, E44

1. GİRİŞ

Tasarruflar, ülkelerin gelişmesi için sürekli olarak finansal sistemi beslemesi gereken bir faktördür. Tasarruf eğilimi yüksek ülkeler, kalkınmaları için gerekli olan bu kaynakları üretken yatırımlarına dönüştürerek istihdamı ve gelirleri artırmakta, toplumsal ve bireysel gelişmenin sürekliliğini sağlamaktadır. Bu nedenle ekonomi yönetimleri, bu tasarrufları arttırıcı değişik önlemleri farklı biçim ve zamanlama ile kullanabilmektedirler.

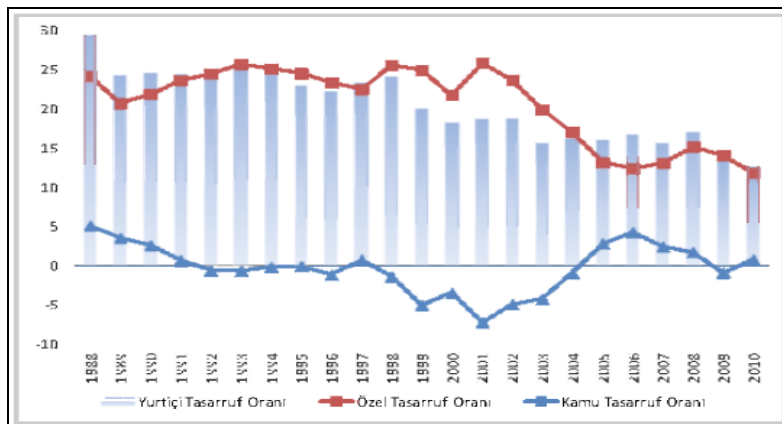
Tasarruf artışı öncelikli olarak finansal sistemin büyümesine katkı sağlamaktadır. Finansal sistemin büyümesi de ekonomide kaynak ihtiyacı olanların gereksinimini karşılamaktadır. İç ya da dış tasarruflarla büyüyen finansal sistem ile ekonomik büyüme ilişkisi yıllardır pek çok araştırmacının ilgi alanında yer almış ve uluslar arası alanda çok sayıda akademik yayın

ortaya çıkmıştır. Bu çalışmaların büyük çoğunluğunda finansal sistemin büyümesinin ekonomik büyümeyi etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu yüzden sistemdeki tasarrufların korunması ve çoğaltılması ekonomi yönetimlerince sürekli olarak takip edilmektedir.

Türkiye’de de tasarruf hacminin yeterli olmadığı çok kez ekonomik gündemin konusunu oluşturmaktadır. Dünya Bankası’na 2012 yılı içinde yayınlanan Türkiye Ülke Ekonomik Raporu’nda düşük tasarrufların iki nedenden dolayı büyük öneme sahip olduğu vurgulanmıştır. Bunlar (DÜNYA BANKASI, 2012): Yurt içi tasarrufların büyümeyi finanse edecek olması ve yurt içi tasarruf açığının büyümeyi dış tasarruf transferine bağımlı bırakması nedeniyle bazı risklerin ortaya çıkacak olmasıdır. Bu riskler, cari işlemler açığının büyümesi nedeniyle büyümenin sürdürülebilir olmaktan çıkması ve Türkiye’nin sermaye çıkışı riskiyle karşı karşıya kalmış olmasıdır. Dünya Bankası raporunda, Türkiye’nin 1998-2010 yılları arasındaki tasarruf oranlarını gösteren Grafik 1 yer almıştır.

Grafik 1’de de görüldüğü gibi, Türkiye’de toplam tasarruf oranları giderek azalmaktadır. Kamunun tasarruf oranları mali disiplin nedeni ile artarken, tüketimini arttıran özel kesimin tasarruf oranları giderek azalmaktadır.

Tasarruf oranlarında görülen azalma, ülkelerin cari açık ve dış borç sorununu önemli bir sorun haline getirebilir. Dış borçların artması, ülkelerin dış borç/millî gelir olarak gösterilen borç yüklerini de arttırabilmektedir.



Grafik 1. Türkiye’de Tasarrufların Gelişimi

Kaynak: Dünya Bankası, Rapor No: 66301-TR, 2012

Düşük tasarruf oranı yüksek borç yükü ile birleştiğinde de ülkeler, dış borçlarını çeviremez duruma gelebilmektedir. Tablo 1’de bazı ülkelerin milli gelir, borç yükü ve tasarruf oranları gösterilmiştir.

Tablo 1. Türkiye ile Bazı Ülkelerde Tasarruflar ve Milli Gelir (2011)

Ülke	GSYH (milyar \$)	Kişi Başı Gelir (\$)	Borç Yükü (%)	Tasarruf (%)
Çin	7.298	5.414	26	51,0
Brezilya	2.493	12.789	66	18,4
Rusya	1.850	12.993	10	28,6
Türkiye	778	10.522	40	12,5
İran	482	6.360	13	53,8
Azerbaycan	62	6.832	10	47,9
Ermenistan	10	3.033	35	18,7
Portekiz	239	22.413	107	11,6
Güney Kıbrıs	25	30.571	72	8,1
Yunanistan	303	27.073	161	4,8

Kaynak: IMF, WEO Database April 2012 ve Eğilmez M., 2012

Tablo 1. incelendiğinde Portekiz, Güney Kıbrıs ve Yunanistan gibi tasarruf oranı düşük ülkelerin 2012 yılı itibarıyla içinde buldukları kriz arasında çok kolay bir bağlantı kurulabilmektedir. İran, Çin, Azerbaycan, Brezilya ve Rusya gibi tasarruf oranları yüksek ülkelere özellikle İran, yüksek miktarlarda petrol ve doğalgaz ihraç etmesi nedeniyle geliri ve tasarrufu oldukça yüksek olan bir ülkedir. Çin, son 10 yıldır çok yüksek oranlarda ekonomik büyüme sergilemektedir. Benzer şekilde, Tablo 1’de üçüncü sırada yer alan Azerbaycan da ciddi miktarda petrol ve doğalgaz ihracat gelirinə sahip olan bir ülkedir. Bu nedenle tasarruf hacmi önemli boyutlara ulaşmıştır. Türkiye son yıllarda cari açık sorunu yaşamasına rağmen, özel kesim tasarruflarının aksine kamu tasarruflarında görülen olumlu gelişmelerin de desteği ile yüksek borç yükü sorunu yaşamamaktadır. Bu olumlu tablonun devamının sağlanabilmesi için özellikle özel kesim tasarruf oranlarının artırılmasına gerek duyulmaktadır.

Yılmaz ve Yaraşır (2009) Türkiye ve OECD ülkelerinde tasarruf açığı dış kaynak ihtiyacı ilişkisini incelediği çalışmalarında tasarruf yetersizliği

nedeniyle kullanımı artan dış tasarrufların ülke ekonomisi için ne ölçüde bir tehlike yarattığını ortaya koymuşlardır. Dış borçlanmadaki artış, ilave döviz arzı yaratmakta, bu döviz arzı yerli paranın değerini etkileyerek cari açığı arttırmaktadır. Bu durum ise ithalatı cazip kılmakta, böylece yerli üretim ve istihdam olumsuz etkilenmektedir. Çalışmada, gelişmiş OECD ülkelerinde tasarrufların yatırımlardan yüksek olduğu, gelişmekte olan OECD ülkelerinde ise tasarrufların yatırımlardan daha düşük olduğu belirtilmiştir.

Türkiye’de resmi tasarruf oranları bu düzeylerde iken diğer taraftan da İnan (2012), Türkiye’de ekonomik sistem dışında tutulan 300 Milyar \$ tutarından fazla bir tasarrufun bulunduğunu öne sürmektedir (İNAN, 2012). Bu tasarrufların da yastık altı altın yatırımları olduğu vurgulanmaktadır.

Türkiye’nin tasarrufları arttırmak için değişik teşvik uygulamalarını sürdürmesi ve yeni yöntemleri uygulamaya koyması kaçınılmazdır. Tasarrufları arttırmak için uygulanan teşvikler, bazı tartışmaları beraberinde getirmektedir. Selen ve Özen (2011) çalışmalarında, İMKB’de alım satım kazançlarının vergi dışı bırakılmasının mikro düzeyde vergi adaletini zedelediğini belirtirken, makro açıdan da önemine vurgu yapmışlardır. Ülke kalkınması açısından bakıldığında, bu tür teşviklerin uygulanması zorunluluğu devam etmektedir.

Bireyler, tasarruflarını farklı biçimlerde değerlendirme olanaklarına sahiptir. Gayrimenkul, Altın vb kıymetli madenler, Mevduat, Hisse senedi, Yatırım fonları, Devlet İç Borçlanma Senetleri gibi geniş yatırım seçenekleri mevcuttur.

Bu çalışmada kullanılmak üzere belirtilen yatırım araçlarında değerlendirilen tasarrufların illere göre dağılımı elde edilmeye çalışılmıştır. Ancak tüm yatırım araçlarının illere göre dağılımını gösteren veriler elde edilememiştir. Tasarrufları ve yatırım tercihlerin şekillenmesinde değişik faktörler etkili olabilmektedir. Bu çalışma, bireylerin yatırımları üzerinde hangi değişkenlerin etkili olduğunu ve bu etkinin ne ölçüde gerçekleştiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bireylerin yatırım tercihleri ve bunları etkileyen faktörlerin belirlenmesiyle aynı zamanda, karar mercilerinin politika üretme çabalarına katkı sağlanması hedeflenmektedir.

2. LİTERATÜR

Türkiye’de tasarruflar üzerine yapılan ilk çalışmalar SPK tarafından yürütülmüştür. SPK gözetiminde 1996 yılında Türkiye’nin seçilmiş 21 ilinde anket tekniği ile yapılan Hane Halkı Tasarruf ve Yatırım Eğilimleri Anketi çalışması ile tüm iller arasından örnekleme ile belirlenen illerin hane halklarının tasarruf eğilimleri, yatırım tercihleri ve yatırımları üzerinde etkili olan faktörler araştırılmıştır. Çalışmaya göre, hane halkının gelirleri, harcamalarının dağılımı, yatırımlara ayırdıkları tutar ve yatırım tercihleri ortaya çıkarılmıştır. Bireylerin yatırım tercihleri ağırlıklı olarak Döviz, Altın, Banka mevduatı, Menkul kıymetler, Gayrimenkuller biçimde sıralanmıştır. Anket tekniği ile elde edilen bilgilerden tasarrufların gelire oranı %36,3 bulunmuş, tasarruf eğilimi yüksek olan iller ise Kayseri, İstanbul, Antalya ve İzmir olarak sıralanmıştır. Gelirin yüksek olmasının tasarruf tutarını arttırdığı görülmüştür. Ancak, tasarruflarını finansal piyasalarda değerlendirenler, tasarruf yapanların %9,8’ini, tüm hanelerin ise, %6,17’sini oluşturmaktadır. Diğer taraftan eğitim düzeyi arttıkça, finansal piyasalardaki yatırımların arttığı belirlenmiştir (Eser, 1999).

Bozkuş ve Üçdoğruk (2007), yaptıkları çalışmalarında, Türkiye’de hane halkının tasarruflarını değerlendirmesinde sosyo-ekonomik koşullar, davranış kalıpları, eğitim ve gelir durumu gibi pek çok kişisel, finansal ve çevresel faktörden etkilendiğini belirterek multinomial logit yöntemiyle, bu etkenler üzerine model tahminlemesi yapmışlardır. Çalışmada tasarruf eğilimi ve tasarrufların değerlendirilmesinde hane halkı reisinin yaşı, eğitimi, gelir düzeyi arasında yakın ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca Marmara bölgesinin tasarruf ve yatırım eğiliminin diğer bölgelere göre fazla olduğu tespit edilmiştir.

Bireylerin tasarruf eğilimlerini belirlemek için yapılan anket çalışmalarından birinde Karataş ve Gavcar (2001), Muğla ilinde meslek gruplarının tasarruf eğilimlerini belirlemek için çalışma yapmışlar ve çalışmalarında bireylerin yaşlarının arttıkça tasarruf eğilimlerinin arttığını ve yatırım tercihlerinde ilk sırayı döviz ve gayrimenkulün aldığını belirlemişlerdir.

Usul vd (2002) Türkiye’nin 27 ilinde 919 kişi ile görüşerek hisse senedi yatırımlarına etki eden faktörleri araştırmıştır. Buna göre, yatırımcıların tasarruflarının %20’lik tutarını hisse senedine yatırdıkları, göreceli olarak gençlerin bu tür yatırıma daha çok eğilimli olduğu, yüksek gelirli ve genç yatırımcıların hisse senetlerini daha uzun süre elde tuttukları,

geliri yüksek, eğitim düzeyi yüksek ve erkek yatırımcıların diğerlerine kıyasla daha çok risk aldıkları ortaya çıkmıştır.

Bayazıt Hayta'nın (2008) Ankara'da ikamet eden orta ve üst gelir düzeyine mensup ailelerle yaptığı anket çalışmasına göre eğitim düzeyi tasarruf ve yatırım eğiliminde belirgin bir etki yaratmaktadır, öğrenim düzeyleri arttıkça ailelerin hem tasarruf hem yatırım yapma oranları artmakta, yatırımlar ise çocukların geleceği ve refaha ulaşma amacını gözetmektedir. Çalışmada ailelerin yaptıkları yatırıma karar verirken kendi bilgi ve birikimlerinden yararlandıkları, genellikle yatırım aracı olarak gayrimenkul, döviz, altın ve vadeli mevduat tercih ettikleri ve bu tercihlerinde o yatırım aracına ilişkin güvenli olduğu düşüncesinin etkili olduğu tespit edilmiştir. Marangoz ve Uluyol (2010) çalışmalarında krizlerin tasarruflar üzerindeki etkisine değinmiş, bu dönemlerde bireylerin tüketimi kısıyarak tasarrufa yöneldiklerini belirlemiştir. Bireyler çoğu zaman tasarruf yapmakla birlikte, bu tasarruflar finansal sistem içinde yer alamamakta ve kesin tutarı da bilinmemektedir. Uluyol (2011) Biga'da bulunan üniversite öğrencileri ile yaptığı anket çalışmasında yastık altı tasarrufları incelemeye almıştır. Çalışma sonucunda tasarrufların yastık altında değerlendirilme nedenleri:

- i-Sosyal güvenceden yoksun olma,
- ii-Gelecek kaygısı,
- iii-Güvensizlik ve
- iv- Belirsizlik olarak sıralanmıştır.

Rijckeghem ve Üçer (2009) çalışmalarında, Türkiye'de tasarruf oranını belirleyen faktörleri araştırmışlardır. Yazarlar çalışmada, Türkiye'de tasarruf oranının gelişmekte olan ülkelere göre düşük kaldığı belirtmişlerdir. Bunun nedeninin son yıllarda artan konut fiyatları ve yaygınlaşan kredi kullanımı olabileceği vurgulanmıştır.

Son yıllarda Türkiye'de özellikle özel tasarruf oranlarının düşüklüğünün vurgulanması ile birlikte Türkiye'deki tasarrufların yapısını inceleyen önemli araştırmalar ortaya konulmuştur. Bunlardan ilkinde Aktaş vd. (2010), 2002-2008 dönemi için TÜİK hane halkı bütçe araştırmasına dayalı olarak Türkiye'de hane halkı tasarruflarının yapısal belirleyicilerini araştırmışlardır. Çalışmaya göre, çalışan kadın sayısı, eğitim seviyesi, gelir seviyesi ve yaş arttıkça tasarruf oranı yükselmektedir. Bununla birlikte çocuk sayısının artması ve yüksek emeklilik geliri beklentisi tasarruf oranlarını düşürmektedir.

Kıyılar ve Acar'ın (2012) Türkiye'de tasarruf oranlarını etkileyen faktörler üzerine yaptıkları çalışmada, tasarruf göstergesi olarak TL ve yabancı para mevduat tutarlarını il nüfusuna bölerek buldukları değişkenleri ve bunlarla bağlantılı olabilecek on farklı değişken kullanmışlardır. Bu on iki değişkenden dört tanesi değişken türü bakımından bu araştırma ile benzerlik göstermektedir. Çalışma sonucuna göre tasarruf göstergesi sayılan mevduatların, kişi başı nakit kredi, kişi başı gelir, Bireysel Emeklilik Sigortası katılımcılarının nüfusa oranı, DASK oranı ve kişi başı konut sayısı arasında pozitif korelasyon elde edilirken, şubeye düşen nüfus arasında negatif korelasyon bulunmuştur. Ayrıca, Güney Doğu Anadolu bölgesinin Doğu Anadolu bölgesi dışında tüm bölgelerle farklı mevduat ortalamasına sahip olduğu belirlenirken Doğu Anadolu bölgesinin de Ege bölgesinden anlamlı biçimde farklılaştığı belirlenmiştir.

Özcan ve Günay (2012) çalışmalarında, özel tasarruflar üzerinde etkili olan en önemli iktisadi faktörlerin atalet ve kamu tasarrufları olduğunu göstermişlerdir. Buna göre tasarruf belirleyicilerindeki bir değişimin etkisi uzun zaman sonra hissedilmektedir ve kamu tasarrufları özel kesim tasarruflar üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır. Yazarlar ayrıca, gelir artışının tasarruflar üzerindeki etkisini istatistiksel olarak anlamsız bulmuşlardır. Diğer taraftan, yüksek öğretim mezunu olmanın tasarruflar üzerinde olumlu etki yaratırken, bağımlı nüfusun artmasının ise tasarruflar üzerinde olumsuz etki yarattığı sonucuna ulaşmışlardır. Çolak ve Öztürkler de (2012), makro ölçekte tasarruf-cari açık-yatırım ilişkisi ile mikro boyutta hane halkının tasarruf davranışlarını incelemişlerdir. Çalışma sonuçları, yüksek gelir gruplarının daha çok tasarrufta bulduklarını, kentli zenginlerin köylü zenginlere göre daha az tasarruf eğilimine sahip olduğunu, istikrarlı tasarruf için istikrarlı milli gelir büyümesinin gerekli olduğunu ve gelir dağılımındaki bozukluğun düşük gelir gruplarda etkisinin negatif olduğunu göstermektedir.

Hevia (2010), çalışmasında son dönemlerde Türkiye'de dış ticaret şoklarının, kentleşmenin, çocuk ve yaşlı bağımlılık oranlarının artışının tasarrufları olumsuz etkilediğini, ekonomik belirsizliklerin ise tasarrufları olumlu etkilediğini belirlemiştir. Bunların yanında, finansal liberalizasyon kısa dönemde olumsuz etkiye sahip iken, uzun dönemde tasarrufları olumlu etkilemektedir. Hevia ayrıca, tasarrufları arttırmak için faiz oranı artışının gerekli olmadığını savunmuştur. Hevia çalışmasında, özel tasarruf hareketlerini reel faiz oranlarındaki artışlara, enflasyon oranındaki büyük düşümlere, gelirdeki değişimlere ve genç bağımlı oranındaki azalmaya bağlamıştır.

Göcen vd. (2013) ise 1975-2005 dönemi için kamu tasarrufları ile özel kesim tasarrufları arasındaki eş bütünleşmeyi araştırdıkları çalışmalarında, Türkiye’de finansal liberalizasyonun yaşandığı 1989 tarihindeki yapısal kırılma dikkate alındığında kamu tasarrufları ile özel kesim tasarrufları arasında uzun dönem eş bütünleşme olduğu sonucunu bulmuşlardır.

Türkiye dışında da tasarruflar üzerine çok sayıda çalışmalara rastlanmaktadır. Kraay (2000) çalışmasında Çin’deki hane halkının tasarruf eğiliminin yüksek olduğunu, kırsal bölgelerde yaşayanların kentte yaşayanlara göre daha fazla tasarruf yaptıklarını, ancak gelirdeki artış beklentisinin, kırsal kesimde tasarrufların azalmasına neden olurken kentlerde arttırdığını tespit etmiştir. Buna göre kırsal kesim ile kentlerde bireylerin tasarruf davranışları farklılık göstermektedir. Kraay’ın ulaştığı sonucun nedenini bireylerin gelecekte ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri bir parasal güçten emin olmaları durumunda, tasarruf yapmanın gereksiz olduğunu düşünüyor olabilecekleri biçiminde açıklamak mümkündür. Bu durumda ekonomi yönetimleri, tasarruf eden bireyleri ödüllendirecek sistemleri devreye sokabilmelidir. Lu ve Deng (2009) de çalışmalarında Çin’deki bireysel yatırım tercihleri ile makro ekonomik gelişme arasındaki ilişkiyi analiz etmişler ve Çin halkının bireysel yatırım tercihlerinin GSMH ile büyük ölçüde ilişkili olmakla beraber, emtia fiyatları, faiz ve istihdam oranlarının da kararlar üzerinde etkili olduğunu tespit etmişlerdir.

Ang (2009), Hindistan ve Çin’deki hane halkının tasarruf eğilimini karşılaştırmıştır. Çalışmaya göre gelir düzeyi arttıkça hane halkının tasarrufları artmakta ancak, yaş ilerledikçe tasarruflar azalmaktadır. Enflasyon oranlarındaki artış ise hane halkını tasarrufa teşvik etmektedir. Emeklilik gelirlerindeki beklenen artışların Çin de bireylerin tasarruftan vazgeçmesine yol açtığı görülürken, Hindistan’da ise tasarrufları arttırdığı belirlenmiştir. Jongwanich (2010) yaptığı çalışma ile Tayland’da hane halkının tasarruflarını belirleyen etkenleri ortaya çıkarmıştır. 1960 ile 2004 yılları arasındaki dönemi kapsayan çalışmaya göre devlet, hane halkı tasarrufları üzerinde ana etken durumundadır. Ekonomik büyüme, enflasyon ve ticaret koşulları özel tasarrufları pozitif etkilemekte, banka kredilerindeki artış ise tasarruf oranlarını düşürmektedir. Benzer biçimde Mihaela vd.(2013), Çin’in yüksek tasarruf oranının son yıllardaki hızlı ekonomik gelişme ile pozitif ilişki içinde olduğunu belirtmiştir. Laurine vd.(2013) de Zimbabve’de tasarruf davranışlarının yaş, cinsiyet, eğitim durumu gibi değişkenlerle pozitif ilişki içinde olduğu yönünde kanıtlar sunmuştur. Yin (2012) Çin’de yaşlı nüfusun miras güdüsüyle tasarrufta bulunduğu

gösterirken Fisher ve Anong (2012), ABD’de hane halkının emeklilik dönemi ve acil ihtiyaçlar nedeniyle tasarrufta bulunduğunu göstermiştir. Fisher ve Anong’un tersine Aguila (2011) Meksika’da hane halkının, emeklilik dönemindeki mal varlığı artışının tasarrufları dışlayıcı etkiye sahip olduğunu ve tüketimi arttırdığını tespit etmiştir. Bireylerin yaşının tasarruf tercihleri üzerinde etkili olduğunu gösteren Schunk (2009) tasarruf tercihleri üzerinde bilgilendirme ve teşvik kampanyalarının da etkili olduğunu vurgulamıştır.

Literatürde tasarruf oranlarını ve tercihlerini etkileyen çok sayıda faktör dile getirilmekle birlikte, Çin’in tek çocuk politikası ilginç bir faktörü beraberinde getirmiştir. Wei ve Zhang (2011) Çin’de erkek çocuk doğum sayısının kız çocuklardan fazla olması nedeniyle, ailelerin erkek çocuklarının evlilik yapacak eş bulmada daha avantajlı olabilmesi için tasarruflarını daha çok arttırdığı yönünde kanıtlar sergilemiştir. Çalışmada, erkek çocuğu olan ailelerde tasarruf artışı görülürken, kız çocuğu sahibi olmanın ailelerin tasarruflarında herhangi bir etkiye neden olmadığı belirtilmiştir.

Becker (2007), büyük ölçekli şehirlerin banka mevduatlarının daha büyük olduğunu, ABD eyaletlerindeki pek çok bankanın, finansmanını yoğun biçimde mevduata dayandığını ve bunu etkileyen faktörlerin de yerel kredi arzı ve ekonomik faaliyetler olduğunu ifade etmiştir.

Bonser-Neal ve Dewenter (1999) 1982-1993 döneminde gelişmekte olan 16 ülkenin finansal piyasalarındaki gelişme ile tasarruf oranları arasındaki ilişkileri incelemişler, bazı ülkelerde hisse senedi piyasasının gelişmesi ile tasarruflar arasında önemli ilişki bulunmasına rağmen, çoğu ülkede bu ilişki elde edilememiştir. Bu durumda, gelişen ve derinleşen hisse senedi piyasalarının yüksek tasarruf oranları ile bağlantılı olması gerekmediği vurgulanmıştır.

Beznozka ve Ochmann (2013), Almanya’da faiz oranları arttığında yüksek gelirli hane halkının tasarruflarını arttırdığını ve tasarruf aracı olan varlıklar arasında geçiş yaptıklarını, düşük gelirli kesimin tasarruflarında ise azalma olduğunu ifade etmiştir.

Literatürde tasarruf konusunda, hem anket verilerine dayalı çalışmalara, hem de resmi istatistiksel veri setlerine dayalı çalışmalara rastlanmaktadır. Türkiye’de de benzer durum söz konusu olmakla birlikte, il bazlı ve ankete dayalı olmayan geniş veri seti oluşturularak yapılmış az sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Çalışmanın verileri Türkiye’nin 81 ilini kapsamakta ve tasarruflarla ilişkili bağımlı veya bağımsız değişken olarak adlandırılabilir geniş veri seti kullanılmıştır. Anket yoluyla elde edilen verilerle yapılan çalışmaların, kurumlara ait istatistiksel verilere dayalı olarak

yapılan çalışmalarla desteklenmesi, tasarruf/yatırım tercihlerinin daha iyi anlaşılmasına olanak verebilecektir.

3. YÖNTEM

3.1. Veri Yapısı

Çalışmada kullanılan veriler Türkiye İstatistik Kurumu, Türkiye Bankalar Birliği, Merkezi Kayıt Kuruluşu, Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşlar Birliği, Banka Kartları Merkezi, Maliye Bakanlığı gibi kurumların İnternet sayfalarından elde edilmiştir. Çalışmada kullanılan veriler, Kişi başına gelir hariç 2010 yılına aittir. Kişi başına gelir 2008 yılına aittir. Kurumlardan elde edilen verilerin bazıları ham olarak kullanılırken bazı değişkenler de ham verilerden yola çıkarak hız ya da oran haline getirilmiştir. Verilerin analiz edilmesinde değişkenler, ortalaması 0 varyansı 1 olacak şekilde standartlaştırılmıştır. Veri analizinde STATISTICA 8 hazır yazılımı kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan değişkenler Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Araştırmada Kullanılan Değişkenler

Değişken No	Değişken İsmi	Değişken No	Değişken İsmi
X ₁	Nüfus Yoğunluğu	Y ₅	1000 Kişiye Düşen DTH Hesap Sayısı
X ₂	Kişi Başı Gelir	Y ₆	DTH HS Başına Ortalama Mevduat
X ₃	100.000 Kişiye Düşen Banka Şube Sayısı	Y ₇	10.000 Kişiye Düşen Kıymetli Maden Hesap Sayısı
X ₄	100.000 Kişiye Düşen ATM Sayısı	Y ₈	Hesap Başına Kıymetli Maden Tutarı
X ₅	1.000.000 Kişi Başına Aracı Kurum	Y ₉	10.000 Kişiye Düşen Hisse Senedi Yatırımcısı Sayısı
X ₆	100 Kişiye Düşen İşletme Sayısı	Y ₁₀	Hesap Başına Borsa Yatırım Tutarı
X ₇	100.000 Kişiye Düşen Kuyumcu Sayısı	Y ₁₁	Kişi Başına Borsa Yatırım Tutarı
X ₈	10.000 İşletme İçin Kapital 1.000'e Giren İşletme Sayısı	Y ₁₂	Hesap Başına Hisse Senedi Tutarı / Kişi Başı Gelir Oranı
Y ₁	100.000 Kişiye Düşen TL Mevduat Hesap Sayısı	Y ₁₃	Kişi Başı Hisse Senedi Tutarı / Kişi Başı Gelir Oranı
Y ₂	Hesap Başına TL Tasarruf Mevduatı	Y ₁₄	Aracı Kurum Başına Yatırımcı Sayısı
Y ₃	Kişi Başına TL Mevduat Tutarı	Y ₁₅	Nüfus Başına Portföy/Aracı Kurum
Y ₄	Kişi Başı TL Mevduat / Kişi Başı Gelir		

Çalışmada illerin geliri olarak kullanılan veri seti, Baday Yıldız ve diğerleri tarafından “Türkiye’de İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması (2010)” adlı çalışmada kullanılan yöntemle göre, 2008 yılı Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) bölgesel temelli Gayri Safi Katma Değer verileri kullanılarak hesaplanmıştır. 2008 yılı bölgesel geliri, 2001 yılında TÜİK tarafından açıklanan il başına düşen milli gelir rakamları dikkate alınarak hesaplanmıştır.

İllerdeki işletme sayısı, illerdeki kurumlar vergisi ve basit usulde vergilendirenler hariç, gerçek usulde gelir vergisi beyannamesi veren işletmelerin toplamını ifade etmektedir. Bu sayılar Gelir idaresi başkanlığının 2010 yılı faaliyet raporundan sağlanmıştır. Kuyumcu sayıları ise, Banka kartları merkezinin internet adresinden elde edilmiştir. Kapital 1000’de yer alan işletme sayısı ise Kapital dergisi tarafından her yıl açıklanan satış hasılatı en yüksek 1000 şirketin, 2010 yılı için illere göre dağılımını gösteren listesinden elde edilmiştir.

Finansal piyasalardaki yatırım araçlarının bir kısmına ait veriler, kurumlarca il bazındaki dağılımları gösterir biçimde yayınlanmadığından analize dahil edilmesi mümkün olmamıştır. Repo, yatırım fonları ve vadeli işlem piyasası yatırımları buna örnek verilebilir.

3.2. Kanonik Korelasyon Analizi

Kanonik korelasyon analizi $p > 1$ $q > 1$ sayıda değişken içeren iki veri seti (X ve Y) arasındaki değişkenler arası ilişkileri ortaya koymak amacıyla yararlanılan bir yöntemdir. Kanonik korelasyon analizi iki veri seti arasında ilişkiyi doğrusal bileşenler aracılığıyla değerlendiren çok değişkenli bir yöntemdir. Kanonik korelasyon analizinde p sayıda değişken içeren X veri matrisi ile q sayıda faktör içeren veri matrisi Y arasındaki ilişkinin büyüklüğü, yönü ve önemliliğini belirlemek için X ve Y matrislerinin doğrusal bileşenleri (kanonik değişkenler) bulunur ve bu değişkenler aracılığıyla iki değişken grubu arasındaki korelasyon hesaplanır (Özdamar 2010, 407-408). Teorik olarak iki değişken seti arasında bağımlı bağımsız değişken ayrımı yapılabiliyorsa, bu durumda kanonik korelasyon analizinin amacı bağımsız değişken setinin bağımlı değişken setini etkileyip etkilemediğini belirlemeye yöneliktir (Hair vd., 1998: 444-445; Sharma, 1996:391; Albayrak, 2006: 470).

X_1, X_2, \dots, X_p olarak ifade edilen p adet ve Y_1, Y_2, \dots, Y_q olarak ifade edilen q adet değişken söz konusu olsun. Bu iki değişken kümesi arasındaki doğrusal ilişkiler (kanonik değişkenler/kanonik fonksiyonlar):

$$V_1 = a_{11}X_1 + a_{12}X_2 + \dots + a_{1p}X_p \quad (1)$$

$$V_2 = a_{21}X_1 + a_{22}X_2 + \dots + a_{2p}X_p \quad (2)$$

.....

$$V_p = a_{p1}X_1 + a_{p2}X_2 + \dots + a_{pp}X_p \quad (3)$$

ve

$$W_1 = a_{11}Y_1 + a_{12}Y_2 + \dots + a_{1q}Y_q \quad (4)$$

$$W_2 = a_{21}Y_1 + a_{22}Y_2 + \dots + a_{2q}Y_q \quad (5)$$

.....

$$W_r = a_{r1}Y_1 + a_{r2}Y_2 + \dots + a_{rq}Y_q \quad (6)$$

denklikleriyle gösterilir. r, X ve Y değişken setleri arasında değişken sayısı az olan setteki değişken sayısına eşittir. İki değişken seti arasındaki ilişkiler V_1 ve W_1 arasındaki korelasyonu maksimum kılacak şekilde seçilir. (V_1, W_1) , $(V_2, W_2), \dots, (V_r, W_r)$ ile gösterilen kanonik değişken çiftleri iki değişken kümesi arasındaki ilişkide bağımsız bir boyutu temsil eder. İlk kanonik değişken çifti en yüksek korelasyonu temsil ederken, ikinci kanonik değişken çifti ikinci en yüksek korelasyonu temsil eder. Diğer kanonik değişken çiftlerinde ise korelasyon giderek azalır (Ünlükaplan, 2009: 240).

Veri matrisindeki değerler kullanılarak V_i ve W_i kanonik değişkenleri tüm birimlerin gözlenen değişkenlerine göre hesaplanarak birimlerin kanonik değişken skorları hesaplanır. Bu kanonik skorlar V_i ve W_i ile X_i ve Y_i gözlem değerleri arasında hesaplanan korelasyonlara kanonik yükler (canonical weights) ya da kanonik yapı (canonical structure) adı verilir. Kanonik yükler, hangi değişkenin hangi kanonik değişken üzerinde önemli rol oynadığını belirlemede kullanılır. Böylece her bir değişkenin varyansının yüksek oranda hangi kanonik korelasyon ile temsil edilebileceğini ya da hangi değişkenin ağırlıklı olarak hangi kanonik değişken ile temsil edildiğini belirleme olanağı sağlar (Özdamar 2010: 419).

Kanonik korelasyon analizinde değişken setlerinden herhangi birisinin diğerinin varyansını hangi düzeyde açıkladığını belirleyen ölçüye gereksizlik yada şişkinlik (redundancy measures) denilmektedir (Albayrak, 2006: 487). Eğer şişkinlik ölçüsü veri setlerinin birbirlerinin sebep sonuç ilişkisini belirleme büyüklüğü olarak alınır, yüksek oranlar değişken setlerinin

birbirleri ile yüksek düzeyde ilişkili olduğunu ifade edecektir (Özdamar, 2010: 420).

4. BULGULAR

Araştırmada iki veri seti kullanılmıştır. Tasarruf tercihleri ve tasarruf büyüklüklerini belirlemede etkili olduğu düşünülen veri setinde (X_i) 8 değişken, tasarruf-yatırım büyüklükleri setinde ise 15 değişken (Y_i) ele alınmıştır.

Analiz sonucunda iki veri seti arasında yüksek derecede ilişki bulunmuştur (Canonical $R=0,9867315$ Chi-Square=660,7399 sd=120; $P=0,0001$). Dolayısıyla bireylerin tasarruflarını etkileyen veri seti X ile tasarruf-yatırım tercihlerini gösteren veri seti Y arasında önemli bir ilişki vardır.

Araştırmada ele alınan veri setlerine yönelik tanıtıcı istatistikler ve iki set arasındaki değişkenler arasındaki ilişkiler Tablo 3'de verilmiştir. Tablo 3'e göre iki set arasındaki değişkenlerde anlamlı ilişkilere bakıldığında en az 11 en çok 14 değişken arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre X_1 (Nüfus Yoğunluğu) değişkeni, 11 adet Y değişkeni ile ilişkilendirken en yüksek ilişki Y_{10} (Hesap Başına Borsa Yatırım Tutarı) ve Y_{11} (Kişi Başı Borsa Yatırım Tutarı) değişkenlerinde elde edilmiştir. X_2 (Gelir) değişkeni ise 12 adet Y değişkeni ile ilişkilendirken en yüksek ilişki Y_3 (Kişi Başı TL Mevduat Tutarı) değişkeni ile ilişkilendirilmiştir. X_3 (Banka Şube Sayısı) değişkeninde 13 anlamlı ilişki elde edilirken en yüksek ilişki Y_1 (Kişi Başı Mevduat Hesap Sayısı) değişkeninde elde edilmiştir. X_4 (ATM Sayısı) değişkeninde 14 adet Y değişkeninde ilişki belirlenirken en yüksek ilişki Y_3 (Kişi Başı TL Mevduat Tutarı) değişkeninde elde edilmiştir. 12 anlamlı ilişkiye sahip X_5 (Aracı Kurum Sayısı) değişkeni en yüksek Y_{11} (Kişi Başına Düşen Borsa Yatırım Tutarı) değişkeni ile ilişkilendirilmiştir. 14 anlamlı ilişkiye sahip X_6 (İldeki İşletme Sayısı) değişkeni en yüksek ilişkiyi Y_3 (Kişi Başına Düşen Mevduat Tutarı) değişkeni ile gerçekleştirmiştir. X_7 (Kuyumcu Sayısı) değişkeninin 12 anlamlı ilişkisi var olup en yüksek ilişki Y_3 (Kişi Başı TL Mevduat Tutarı) değişkeni ile gerçekleşmiştir. X_8 (Kapital 1000'e Giren İşletme Sayısı) değişkeni ise Y_6 (Hesap Başına Düşen Döviz Mevduat Tutarı) değişkeni ile en yüksek ilişkiye sahiptir. Y veri setinde Y_3 (Kişi Başı TL Mevduat Tutarı) değişkeni X setinden 4 değişkenle en yüksek ilişkiye sahip bulunmuştur.

Tablo 3. Setler Arası Değişkenlerin Korelasyonları ve Tanıtıcı İstatistikler

Değişkenler		X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	Ortalama/ Std. Sapma
Y ₁	R	,079	,649**	,853**	,724**	,159	,669**	,480**	,133	128,48
	P	,481	,000	,000	,000	,156	,000	,000	,237	41,26
Y ₂	R	,621**	,599**	,755**	,642**	,584**	,748**	,490**	,357**	3532,59
	P	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,001	3123,28
Y ₃	R	,504**	,701**	,859**	,789**	,555**	,856**	,646**	,335**	1888,67
	P	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,002	1342,34
Y ₄	R	,243*	,172	,585**	,517**	,324**	,509**	,494**	,102	19,32
	P	,029	,125	,000	,000	,003	,000	,000	,363	9,67
Y ₅	R	,309**	,491**	,753**	,662**	,374**	,729**	,628**	,230*	125,17
	P	,005	,000	,000	,000	,001	,000	,000	,039	59,01
Y ₆	R	,636**	,510**	,593**	,492**	,550**	,683**	,411**	,449**	5826,04
	P	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	3150,41
Y ₇	R	,025	,541**	,670**	,545**	,101	,523**	,387**	,109	52,78
	P	,826	,000	,000	,000	,371	,000	,000	,335	32,19
Y ₈	R	,633**	,350**	,371**	,301**	,479**	,454**	,188	,265*	273,52
	P	,000	,001	,001	,006	,000	,000	,093	,017	142,83
Y ₉	R	,266*	,494**	,609**	,541**	,619**	,634**	,428**	,355**	95,72
	P	,016	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,001	80,77
Y ₁₀	R	,886**	,293**	,365**	,229*	,610**	,462**	,231*	,417**	17176,10
	P	,000	,008	,001	,040	,000	,000	,038	,000	13573,82
Y ₁₁	R	,841**	,383**	,518**	,378**	,740**	,552**	,290**	,401**	200,63
	P	,000	,000	,000	,001	,000	,000	,009	,000	378,08
Y ₁₂	R	,432**	-,400**	-,287**	-,326**	,210	-,150	-,144	,086	2,05
	P	,000	,000	,009	,003	,060	,182	,201	,443	1,20
Y ₁₃	R	,569**	,185	,377**	,261*	,678**	,415**	,226*	,336**	1,89
	P	,000	,099	,001	,018	,000	,000	,042	,002	2,84
Y ₁₄	R	,117	,465**	,189	,282*	,227*	,354**	,246*	,370**	2367,22
	P	,299	,000	,091	,011	,041	,001	,027	,001	3978,51
Y ₁₅	R	,002	,218	,137	,166	,420**	,241*	,165	,263*	53,04
	P	,985	,050	,221	,139	,000	,030	,141	,018	108,73
Ortalama/ Std. Sapma		116,23 283,74	9397,62 4448,04	10,53 4,22	28,78 14,67	1,60 2,47	2,34 0,90	30,69 17,32	1,97 2,29	

** Korelasyon 0,01 anlam düzeyinde anlamlı. * Korelasyon 0,05 anlam düzeyinde anlamlı.

Kanonik Korelasyon analizinde, kanonik değişkenler ve kanonik korelasyonlar yorumlanmadan önce kanonik korelasyonların istatistiksel olarak anlamlılığına bakılmalıdır. Kanonik korelasyonların anlamlılığının sınanmasında Wilk's Lambda yaklaşımı kullanılmıştır. Bu yaklaşımla tüm kanonik korelasyonların sıfıra eşit olduğu, sıfır hipotezi alternatif hipoteze karşı test edilmiştir. Hipotezler 7 eşitliğindeki gibi kurulabilir (Özdamar 2004; 429).

$$H_0 : r_1 = r_2 = \dots = r_k = 0$$

$$H_1 : r_1 \neq r_2 \neq \dots \neq r_k \neq 0$$

(7)

Elde edilen Kanonik korelasyonlar, Ki-Kare değeri ve anlam düzeyleri Tablo 4'de verilmiştir. Buna göre 5 kanonik korelasyon anlamlı bulunmuştur (P<0.05). Buna göre birinci kanonik değişken arasında %98,67, ikinci

kanonik değişken arasında ise %97,17 birimlik bir ilişki elde edilmiştir. Diğer anlamlı kanonik korelasyonlar ise sırayla %86,68, %73,92 ve son olarak 5. kanonikkorelasyon ise %60,82 birim olarak elde edilmiştir.

Kanonik korelasyonların anlamlılığı araştırıldıktan sonra kanonik değişkenleri yorumlanması aşamasına gelinmektedir. Kanonik değişkenlerden sadece anlamlı olanların yorumlanması gerekmektedir. Standartlaştırılmış katsayılar bu amaçla kullanılabilir. Standart katsayılar çoklu regresyon analizindeki standartlaştırılmış regresyon katsayıları gibidir. Standartlaştırılmış kanonik katsayılar ilgili değişkenin kanonik değişkenlerinin tanımlanmasındaki standart ağırlıklarını göstermektedir (Albayrak 2006; 485).

Tablo 4. Kanonik Korelasyonlar ve Anlamlılıkları

Kanonik Korelasyon	Kanonik R	Kanonik R Kare	Ki-Kare	SD	P	Lambda
1	0,986731	0,973639	660,7399	120	0,000000	0,000060
2	0,971774	0,944346	413,5007	98	0,000000	0,002286
3	0,866888	0,751495	217,0763	78	0,000000	0,041077
4	0,739224	0,546452	122,4005	60	0,000004	0,165298
5	0,608272	0,369995	68,6360	44	0,010218	0,364455
6	0,510698	0,260813	37,2182	30	0,171023	0,578495
7	0,420260	0,176618	16,6683	18	0,546023	0,782609
8	0,222527	0,049518	3,4535	8	0,902760	0,950482

Kanonik korelasyon sayısı en az veri setindeki değişken sayısı kadardır. Bu katsayılara kanonik ağırlıklar da denilmektedir. X ve Y veri setlerine yönelik kanonik ağırlıklar Tablo 5 ve Tablo 6'da verilmiştir. Kanonik ağırlıklar aynı zamanda değişkenlerin hangi kanonik değişkende ağırlıklandığını verdiği gibi, her bir kanonik değişkende değişkenlerin ağırlığını da vermektedir. Dolayısıyla Tablo 5 ve Tablo 6 hem satır hem de sütun vektörü olarak açıklanabilmektedir.

Tablo 5. X Veri Seti için Kanonik Ağırlıklar

	V ₁	V ₂	V ₃	V ₄	V ₅	V ₆	V ₇	V ₈
X ₁	-0,9624	-0,4485	0,1119	-0,4316	-0,5172	0,2425	0,0895	-0,0841
X ₂	0,1350	0,6204	-0,9813	-1,1999	0,1853	0,5918	0,4645	0,5459
X ₃	-0,1226	0,2972	1,6278	-0,6486	1,0561	-0,5959	0,7903	0,6119
X ₄	0,0197	0,0757	-0,0287	0,3271	-0,1056	0,6995	-0,7393	-1,9248
X ₅	-0,0259	0,0806	-0,4185	0,4054	1,1670	0,3916	-0,1012	0,1878
X ₆	-0,0721	0,2016	-0,3133	1,3882	-1,3678	-1,1970	-1,9351	0,4400
X ₇	0,0465	-0,0608	-0,0659	0,0262	-0,3317	0,8198	1,5908	0,5761
X ₈	-0,0094	-0,0143	-0,1005	0,2968	0,1184	-0,7153	0,6163	-0,7014

X Veri setine yönelik kanonik değişkenler ise;

$$V_1 = -0,9624X_1 + 0,1350X_2 - 0,1226X_3 + 0,0197X_4 - 0,0259X_5 - 0,0721X_6 + 0,0465X_7 - 0,0094X_8$$

$$V_2 = -0,4485X_1 + 0,6204X_2 + 0,2972X_3 + 0,0757X_4 + 0,0806X_5 + 0,2016X_6 - 0,0608X_7 - 0,0143X_8$$

$$V_8 = -0,0841X_1 + 0,5459X_2 + 0,6119X_3 - 1,9248X_4 + 0,1878X_5 + 0,4400X_6 + 0,5761X_7 - 0,7014X_8$$

X veri setine yönelik değişkenlerin ağırlıklarına bakıldığında, kanonik değişken V₁'de en yüksek ağırlığa sahip değişkenin X₁ (Nüfus Yoğunluğu) olduğu, en az katkı sağlayan (ağırlıklanan) değişkenin ise -0,0094 ile X₈ (Kapital 1000'deki İşletme Sayısı) değişkeni olduğu söylenebilir. V₂'de ise en yüksek ağırlık 0,6204 ile X₂ (gelir) değişkeninde, en az ağırlık ise -0,0143 ile X₈ (Kapital 1.000'deki İşletme Sayısı) değişkeninde elde edilmiştir. V₃ kanonik değişkeninde ise 1,6278 ile X₃ (Banka Şube Sayısı) değişkeni en yüksek ağırlığa sahip iken, en az ağırlık ise -0,0287 ile X₄ (ATM Sayısı) değişkeninde elde edilmiştir. V₄ kanonik değişkeninde ise en yüksek ağırlık 1,3882 ile X₆ (İşletme Sayısı) değişkeninde en az ağırlık ise 0,0262 ile X₇ (Kuyumcu Sayısı) değişkeninde elde edilmiştir. Son olarak V₅ kanonik değişkeninde ise en yüksek ağırlığa sahip değişken -1,3678 ile X₆ (İşletme Sayısı) ve en az ağırlık ise -0,1056 ile X₄ (ATM Sayısı) değişkeninde elde edilmiştir.

Y veri setine yönelik kanonik değişkenler ise;

$$W_1 = 0,0154Y_1 + 0,5208Y_2 + 0,0631Y_3 - 0,1753Y_4 - 0,0877Y_5 - 0,0808Y_6 + 0,0009Y_7 + 0,0415Y_8 + 0,0796Y_9 + 0,0216Y_{10} - 2,0555Y_{11} - 0,0957Y_{12} + 0,8882Y_{13} - 0,1706Y_{14} + 0,2204Y_{15}$$

$$W_2 = 0,2666Y_1 + 0,0528Y_2 + 0,8229Y_3 - 0,5353Y_4 - 0,0848Y_5 - 0,0032Y_6 + 0,0472Y_7 + 0,1006Y_8 + 0,4655Y_9 + 0,5216Y_{10} - 1,2120Y_{11} - 0,2477Y_{12} + 0,1876Y_{13} - 0,0018Y_{14} + 0,0929Y_{15}$$

$$W_8 = -0,6613Y_1 - 0,2330Y_2 - 0,9499Y_3 + 0,2237Y_4 + 0,6390Y_5 - 0,8609Y_6 + 0,7661Y_7 + 0,8004Y_8 + 1,8032Y_9 + 1,7143Y_{10} + 0,0203Y_{11} + 0,0671Y_{12} - 2,6303Y_{13} - 0,9052Y_{14} + 0,7090Y_{15}$$

biçiminde gösterilmektedir.

Tablo 6. Y Veri Seti için Kanonik Ağırlıklar

	W ₁	W ₂	W ₃	W ₄	W ₅	W ₆	W ₇	W ₈
Y ₁	0,0154	0,2666	0,5912	-0,7386	-0,2406	-0,4533	-1,0711	-0,6613
Y ₂	0,5208	0,0528	0,7877	-0,3844	2,1661	-0,2165	1,4664	-0,2330
Y ₃	0,0631	0,8229	-0,9627	1,0233	-1,9937	2,9004	-2,3605	-0,9499
Y ₄	-0,175	-0,5353	0,7354	-0,0278	0,6513	-0,5172	1,350	0,2237
Y ₅	-0,088	0,0848	0,2545	0,7454	-0,5907	0,4067	0,4049	0,6390
Y ₆	-0,081	-0,0032	-0,6782	0,0123	-0,6339	-0,9573	-1,4789	-0,8609
Y ₇	0,0009	0,0472	0,3304	-0,1778	-0,1855	-0,2944	0,1811	0,7661
Y ₈	0,0415	0,1006	-0,0361	0,1492	-0,5757	0,0334	-0,9638	0,8004
Y ₉	0,0796	0,4655	-0,6629	0,3064	0,9887	-2,3305	1,4347	1,8032
Y ₁₀	0,0216	0,5216	-0,6397	0,0498	1,1732	-2,2333	3,9716	1,7143
Y ₁₁	-2,056	-1,2120	0,2885	-1,8678	0,1135	2,0642	-1,9068	0,0203
Y ₁₂	-0,096	-0,2477	0,3223	0,3272	-1,0533	0,4405	-1,9401	0,0671
Y ₁₃	0,8882	0,1876	0,7638	1,3016	-0,7272	0,0405	-0,1215	-2,6303
Y ₁₄	-0,171	-0,0018	0,0526	-0,1486	-0,6321	-0,3277	0,6423	-0,9052
Y ₁₅	0,2204	0,0929	-0,4637	0,0706	0,6866	1,1027	-0,6475	0,7090

Y veri setine yönelik değişkenlerin ağırlıklarına bakıldığında, kanonik değişken W₁'de en yüksek ağırlığa sahip değişkenin -2,0555 ile Y₁₁ (Kişi Başına Düşen Borsa Yatırım Tutarı), en az ağırlığa sahip değişkenin ise 0,0009 ile Y₇ (Kişi Başına Düşen Kıymetli Maden Hesabı) değişkeninin olduğu belirlenmiştir. W₂ kanonik değişkeninde ise en yüksek ağırlık -1,2120 ile Y₁₁ (Kişi Başına Düşen Borsa Yatırım Tutarı) değişkenine ait iken en az katkı ise -0,0018 ile Y₁₄ (Aracı Kurum Başına Düşen Yatırımcı Sayısı) değişkenine ait bulunmuştur. W₃ kanonik değişkeninde ise en yüksek ağırlık -0,9627 ile Y₃ (Kişi Başı TL Mevduat Tutarı) değişkenine ait iken, en az katkı ise Y₈ (Hesap Başına Kıymetli Maden Tutarı) değişkenine ait bulunmuştur. W₄ kanonik değişkeninde ise en yüksek ağırlık -1,8678 ile Y₁₁ (Kişi Başına Düşen Borsa Yatırım Tutarı) değişkenine ait iken en az katkı ise Y₆ (Hesap Başına Düşen Döviz Mevduat Tutarı) değişkenine ait bulunmuştur. W₅ kanonik değişkeninde ise en yüksek ağırlık Y₂ (Hesap Başına Mevduat Tutarı) değişkenine ait iken en az katkı ise Y₁₁ (Kişi Başına Düşen Borsa Yatırım Tutarı) değişkenine ait bulunmuştur.

Tablo 5 ve Tablo 6'da kanonik değişkenin oluşumunda orijinal değişkenlere ait etki miktarını gösteren kanonik ağırlıklar (kanonik katsayılar) verilmiştir. Bu katsayılara göre V_1 ve W_1 ilk kanonik değişkenlere ait eşitlik;

$$V_1 = -0,9624X_1 + 0,1350X_2 - 0,1226X_3 + 0,0197X_4 - 0,0259X_5 - 0,0721X_6 + 0,0465X_7 - 0,0094X_8$$

$$W_2 = 0,2666Y_1 + 0,0528Y_2 + 0,8229Y_3 - 0,5353Y_4 - 0,0848Y_5 - 0,0032Y_6 + 0,0472Y_7 + 0,1006Y_8 + 0,4655Y_9 + 0,5216Y_{10} - 1,2120Y_{11} - 0,2477Y_{12} + 0,1876Y_{13} - 0,0018Y_{14} + 0,0929Y_{15}$$

olarak elde edilir. En yüksek kanonik korelasyona (Canonical $R=0,987$) ait ilk kanonik değişkenlerde X_1 (Nüfus Yoğunluğu) ile Y_{11} (Kişi Başına Düşen Borsa Yatırım Tutarı) değişkenlerinin en yüksek ağırlığa sahip olduğu görülmektedir. V_2 ve W_2 ikinci kanonik korelasyon değişkenleri arasındaki kanonik korelasyon 0,972 olarak gerçekleşmiş ve bu değişken çifti;

$$V_2 = -0,4485X_1 + 0,6204X_2 + 0,2972X_3 + 0,0757X_4 + 0,0806X_5 + 0,2016X_6 - 0,0608X_7 - 0,0143X_8$$

$$W_2 = 0,2666Y_1 + 0,0528Y_2 + 0,8229Y_3 - 0,5353Y_4 - 0,0848Y_5 - 0,0032Y_6 + 0,0472Y_7 + 0,1006Y_8 + 0,4655Y_9 + 0,5216Y_{10} - 1,2120Y_{11} - 0,2477Y_{12} + 0,1876Y_{13} - 0,0018Y_{14} + 0,0929Y_{15}$$

olarak yazılabilir. Bu değişken çiftinde en yüksek ağırlık X_2 (Gelir) değişkeni ile Y_{11} (Kişi Başına Düşen Borsa Yatırım Tutarı) değişkeninden elde edilmiştir.

V_3 ve W_3 üçüncü kanonik korelasyon değişkenleri arasındaki kanonik korelasyon 0,867 olarak gerçekleşmiş ve bu değişken çifti;

$$V_3 = 0,1119X_1 - 0,9813X_2 + 1,6278X_3 - 0,0287X_4 - 0,4185X_5 - 0,3133X_6 - 0,0659X_7 - 0,1005X_8$$
$$W_3 = 0,5912Y_1 + 0,7877Y_2 - 0,9627Y_3 + 0,7354Y_4 + 0,2545Y_5 - 0,6782Y_6 + 0,3304Y_7 - 0,0361Y_8 - 0,6629Y_9 - 0,6397Y_{10} + 0,2885Y_{11} + 0,3223Y_{12} + 0,7638Y_{13} + 0,0526Y_{14} - 0,4637Y_{15}$$

olarak yazılabilir. Bu değişken çiftinde en yüksek ağırlık X_3 (Banka Şube Sayısı) değişkeni ile Y_3 (Kişi Başı TL Mevduat Tutarı) değişkeninden elde edilmiştir.

V_4 ve W_4 dördüncü kanonik korelasyon değişkenleri arasındaki kanonik korelasyon 0,739 olarak gerçekleşmiş ve bu değişken çifti;

$$V_4 = -0,4316X_1 - 1,1999X_2 - 0,6486X_3 + 0,3271X_4 + 0,4054X_5 + 1,3882X_6 + 0,0262X_7 + 0,2968X_8$$

$$W_4 = -0,7386Y_1 - 0,3844Y_2 + 1,0233Y_3 - 0,0278Y_4 + 0,7454Y_5 + 0,0123Y_6 - 0,1778Y_7 + 0,1492Y_8 + 0,3064Y_9 + 0,0498Y_{10} - 1,8678Y_{11} + 0,3272Y_{12} + 1,3016Y_{13} - 0,1486Y_{14} + 0,0706Y_{15}$$

şeklinde yazılabilir. Bu değişken çiftinde en yüksek ağırlık X_6 (İşletme Sayısı) değişkeni ile Y_{11} (Kişi Başına Düşen Borsa Yatırım Tutarı) değişkeninden elde edilmiştir.

Son anlamlı bulunan kanonik korelasyon V_5 ve W_5 kanonik değişkenlerine ait olup bu değişkenlerin ilişkilendiği kanonik korelasyon 0,608 olarak hesaplanmıştır. V_5 ve W_5 kanonik değişkenleri;

$$V_5 = -0,5172X_1 + 0,1853X_2 + 1,0561X_3 - 0,1056X_4 + 1,1670X_5 - 1,3678X_6 - 0,3317X_7 + 0,1184X_8$$

$$W_5 = -0,2406Y_1 + 2,1661Y_2 - 1,9937Y_3 + 0,6513Y_4 - 0,5907Y_5 - 0,6339Y_6 - 0,1855Y_7 - 0,5757Y_8 + 0,9887Y_9 + 1,1732Y_{10} - 0,1135Y_{11} - 1,0533Y_{12} - 0,7272Y_{13} - 0,6321Y_{14} + 0,6866Y_{15}$$

şeklinde yazılabilir. Bu değişken çiftinde en yüksek ağırlık X_6 (İşletme Sayısı) değişkeni ile Y_2 (Hesap Başına TL Mevduat Tutarı) değişkeninden elde edilmiştir.

Araştırmada değişken setlerinden herhangi birisinin diğerinin varyansını hangi düzeyde açıkladığını belirleyen gereksizlik ölçüsü (Rendundancy measures) her iki veri seti için de hesaplanabilmektedir. Araştırma da Y veri seti açıklanmaya çalışılmakta olduğundan sadece X veri setinin Y veri setindeki gereksizlik ölçüleri verilmiştir.

X veri setindeki değişkenler tarafından Y setindeki değişimin hangi düzeyde açıklandığı belirlenmiş ve Tablo 7 'de gösterilmiştir. X setindeki V_1 kanonik değişkeni Y veri setinde varyansın %26,44' ünü açıklamaktadır. Gereksizlik değeri $(0,986731)^2 * 0,271569 = 0,2644$ olarak hesaplanabilmektedir. Diğer gereksizlik değerleri de benzer şekilde hesaplanabilmektedir. V_2 kanonik değişkeni Y veri setinde varyansın %22,12'sini açıklamaktadır. V_3 kanonik değişkeni Y veri setinde varyansın %5,85' ini açıklamaktadır. Toplamda Y veri setindeki değişimin %62,35'i X veri seti tarafından açıklanmaktadır. İstatistiksel olarak anlamlı kanonik korelasyona sahip olan ilk 5 kanonik değişken ise toplam varyansın %61,41'ini açıklamaktadır.

Tablo 7. Y Veri Seti İçin, X Veri Seti Varyans Açıklama Oranları ve Gereksizlik (Rendundancy) Ölçümleri

	Açıklanan Varyans	Gereksizlik Oranı
V ₁	0,271569	0,264411
V ₂	0,234253	0,221215
V ₃	0,077892	0,058535
V ₄	0,087759	0,047956
V ₅	0,059412	0,021982
V ₆	0,014993	0,003910
V ₇	0,021820	0,003854
V ₈	0,032247	0,001597
Toplam	0,799944	0,623461

5. SONUÇ

Tasarrufların ülke kalkınması için ne kadar büyük öneme sahip olduğu, tasarruflar ve bunlarla ilişkili faktörler sürekli olarak araştırma konusu olmaktadır. Bu çalışma, tasarruf konusunu farklı bir boyutta incelemektedir. Çalışmada kullanılan 23 değişken, Türkiye'nin 81 iline ait verileri esas almaktadır.

Çalışmada, tasarruflar ve bu tasarrufların değerlendirildiği yatırım tercihleriyle ilgili olabilecek bazı değişkenler arasında ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Tercihler üzerinde etkili olabilecek faktörler X, tasarruf tercihleri de Y olarak gruplandırılmış ve bu iki değişken grubu kanonik korelasyon analizi ile analiz edilerek, aralarındaki ilişki belirlenmeye çalışılmıştır.

Çalışmada 5 kanonik korelasyon bulunmuştur. Öncelikle X veri seti için kanonik ağırlıklara bakıldığında kanonik korelasyonlar içinde en ağırlıklı olan değişkenler, sırasıyla V₁ için nüfus yoğunluğu, V₂ için gelir, V₃ için banka şube sayısı, V₄ ve V₅ için de illerdeki işletme sayısıdır. Görüldüğü gibi, ekonomik canlılığın göstergesi olan nüfus yoğunluğu, gelir, banka şube sayısı ve işletme sayısı değişkenleri ile tasarruflar ve tasarrufların değerlendirildiği yatırım araçları tercihleri arasında önemli etkileşim bulunmaktadır.

Y veri setine yönelik değişkenlerin ağırlıklarına bakıldığında, en çok ağırlıklanan değişkenlerin, W₁, W₂ ve W₄ kanonik değişkenlerinde kişi başına düşen borsa yatırım tutarı, W₃ kanonik değişkeninde kişi başı TL mevduat tutarı, W₅ kanonik değişkeninde ise hesap başına TL mevduat tutarı olduğu

bulunmuştur. Y veri setine göre belirlenen kanonik korelasyonlar içinde kişi başına düşen borsa yatırım tutarı, hesap başına TL mevduat tutarı ve kişi başına TL mevduat tutarları en önemli sonuçlar yani en yüksek ilişkilenen değişkenler olarak karşımıza çıkmaktadır.

En yüksek kanonik korelasyona (Canonical R=0,987) ait ilk kanonik değişkenlerde ($V_1 - W_1$), nüfus yoğunluğu ile kişi başına düşen borsa yatırım tutarı değişkenleri en yüksek ağırlığa sahip iken $V_2 - W_2$ değişken çiftinde gelir değişkeni ile kişi başına düşen borsa yatırım tutarı değişkeni, $V_3 - W_3$ değişken çiftinde banka şube sayısı değişkeni ile kişi başı TL mevduat tutarı değişkenleri, $V_4 - W_4$ değişken çiftinde işletme sayısı değişkeni ile kişi başına düşen borsa yatırım tutarı değişkenleri, $V_5 - W_5$ değişken çiftinde ise işletme sayısı değişkeni ile hesap başına TL mevduat tutarı değişkenleri elde edilmiştir.

Borsa yatırım tutarı, kişi başına ve hesap başına düşen TL mevduat biçiminde değerlendirilen tasarrufların en önemli değişkenler olarak karşımıza çıkması, Türk halkının tasarruf-yatırım tercihinde bulunurken sergilediği davranış eğilimini bir kez daha ortaya koyması bakımından önemlidir. Bu yatırım seçenekleri, X veri setindeki değişkenlerden en çok etkilenen yatırımlardır. Burada şu konu önemlidir: Adı geçen 3 değişken dışında kalan değişkenlerin tercihleri etkileyen faktörlerle olan etkileşimi daha düşüktür. Bu da kıymetli maden, döviz mevduatı gibi yatırım seçeneklerinin diğerlerine göre, daha bağımsız olduğunu göstermektedir. Bu durumda Türk halkı öncelikli olarak altın ve döviz gibi yatırımlara ağırlık vermektedir. Sonuç, Türkçe literatür ile uyum göstermektedir. Buna göre, altın ve döviz yatırımları otonom yatırımlar olarak da görülebilir. Türk halkı, her gelir düzeyinde altın ve döviz yatırımı yapma eğilimindedir. TL mevduatı ve Borsa yatırımlarının ise gelirdeki değişimle yakın ilişki içindedir ve daha çok spekülatif bir yatırım olarak algılanmaktadır.

Eser (1999), İnan (2012), Karataş ve Gavcar (2001) ve Bayazit Hayta'nın (2008) çalışmalarında Türkiye'nin farklı bölgelerinde hane halkının tasarruflarını büyük oranda altın ve döviz biçiminde değerlendirdiklerini gösterilmiştir. Bu durumun ortaya çıkmasında geleneksel olarak yerleşmiş güven duygusunun rol oynadığı vurgulanmaktadır. Bu çalışmalardaki hemen hemen tüm bulgular, anket çalışmalarına dayanmakta iken çalışmamızın bulguları ankete dayalı olmayan istatistiksel verilere dayanmaktadır. Bu farklı bakış açısıyla elde edilen bulgular, bireylerin yatırım tercihleri bakımından diğer çalışmaların bulguları ile örtüşmektedir.

Tasarruflar üzerinde etkili faktörler incelendiğinde çalışmanın bulguları gelir değişkeni bakımından Eser (1999), Uslu vd.(2002), Bozkuş ve Üçdoğruk (2007), Kıyılar ve Acar (2012) ve Çolak ve Öztürkler'in (2012) çalışmaları ile paralellik göstermekte iken Özcan ve Güney'in (2012) çalışması gelir değişkeni bakımın istatistiksel olarak anlamlı paralellik göstermemiştir. Yurt dışı literatürde de çalışma bulguları ile uyumlu pek çok çalışma yer almaktadır.

Türk halkının, yatırım denince aklına gelen ilk seçenek altın yatırımları olmaktadır. Ancak, yastık altı altın yatırımlarının tutarı tam olarak hesaplanamamaktadır. Son dönemlerde Ticari bankalar tarafından altın mevduat hesaplarını yeni bir yatırım aracı olarak halka sunmaları, tasarrufların finansal sisteme çekilebilmesi bakımından da önem taşımaktadır. Bu bağlamda, altın ve diğer yatırımlarının hangi illerde daha büyük ağırlığa sahip olduğunun belirlenmesi de, Türkiye'de iller bazında yapılacak tasarruf teşvik çalışmalarına katkı sağlayabilecektir.

KAYNAKÇA

- AGUILA, E., (2011), "Personal Retirement Accounts and Savings", *American Economic Journal: Economic Policy*, Vol.3, No.4, p.1-24.
- AKTAŞ, A. & GUNER D. & GURSEL S. & UYSAL-KOLASIN G., (2010), "Structural Determinants of Household Savings in Turkey: 2003-2008", <http://betam.bahcesehir.edu.tr/tr/wp-content/uploads/2012/05/WorkingPaper0072.pdf> (Erişim 11.10.2014)
- ALBAYRAK, A.S., (2006), *Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti. ISBN 975-9091-98-4. Ankara.
- ANG, J., (2009), "Household Saving Behaviour in an Extended Life Cycle Model: A Comparative Study of China and India" *The Journal of Development Studies*, Vol. 45, No. 8, p.1344-1359.
- BANKA KARTLARI MERKEZİ, Web Adresi, <http://www.bkm.com.tr> (Erişim 8.05.2011)
- BECKER, B. (2007), "Geographical Segmentation of U.S. Capital Markets." *Journal of Financial Economics*, 85, p.151-178.
- BAYAZIT HAYTA, A., (2008), "Ailelerin Tasarruf ve Yatırım Eğilimlerinin İncelenmesi", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt. 16, No. 2, s.345-358.
- BEZNOSKA, M., & OCHMANN, R., (2013), "The Interest Elasticity of Household Savings: A Structural Approach with German Micro Data", *Empir Econ*, Vol.45, p.371-399.
- BONSER-NEAL C. & DEWENTER K.L., (1999), "Does Financial Market Development Stimulate Savings? Evidence From Emerging Stock Markets", *Contemporary Economic Policy*, Vol.173 No. 3, p.370-380.
- BOZKUŞ S. & ÜÇDOĞRUK Ş., (2007), "Hane halkı Tasarruf Tercihleri – Türkiye Örneği", 8. *Türkiye Ekonometri ve İstatistik Kongresi*, 24-25 Mayıs, İnönü Üniversitesi, Malatya.

ÇOLAK, Ö.F. & ÖZTÜRKLER H., (2012), “Tasarrufun Belirleyicileri: Küresel Tasarruf Eğiliminde Değişim ve Türkiye’de Hanehalkı Tasarruf Eğiliminin Analizi”, *Bankacılar Dergisi*, S.82, s.3-44.

DPT, (2003), İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, Yayın No DPT 2671, Mayıs, Ankara.

DÜNYA BANKASI, “Yüksek Büyümenin Sürdürülebilirliği: Yurtiçi Tasarrufların Rolü, Türkiye Ülke Ekonomik Raporu”, Rapor No: 66301-TR, <http://www.dpt.gov.tr/DocObjects/View/14001/T%C3%TurkiyeUlkeEkonomiRaporuT%C3%Turkce.pdf>, (Erişim:12.07.2012).

http://siteresources.worldbank.org/TURKEYINTURKISHEXTN/Resources/455687-1331626580764/CEM_YurticiTasarruflar_tammetin.pdf. (Erişim:14.06.2014).

EĞİLMEZ, M., “Türkiye Ekonomisi-Karşılaştırmalar”, <http://www.mahfiegilmez.com/2012/06/turkiye-ekonomisi-karslastrmalar.html>. (Erişim: 25.07.2012).

ESER, R., (1999) Hanehalkı Tasarruf ve Yatırım Eğilimleri Anketi Sonuçları 1996, Sermaye Piyasa Kurulu, Yayın No:133, Ankara.

FISHER, P.J. & ANONG S.T., “Relationship of Saving Motives to Saving Habits”, *Journal of Financial Counseling and Planning*, Vol.23 No.1, p.63-79.

GÖCEN, H. & KALYONCU, H. & KAPLAN, M., (2013), “Do Private Savings Offset Public Savings in Turkey?”, *Journal of Economic and Social Studies*, Vol.3, No.2, p.5-14.

HAİR, J.F. & ANDERSON, R. E. & TATHAM, R. E. & BLACK, W. C., (1998); *Multivariate Data Analysis*. Prentice Hall, New Jersey.

HEVIA, C., (2010), “Saving in Turkey: An International Comparison”, http://www.onuncuplan.gov.tr/oik3/Belgeler/T%C3%BCrkiye%20C3%9CIke%20Ekonomik%20Raporu/Arka%20Plan%20Raporlar%4%B1/Saving_in_Turkey_An_International_Comparison.pdf, (Erişim: 20.11.2013).

IMF-Veri Tabanı International Monetary Found Web Page
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/01/weodata/weoselco.aspx?g=2001&sg=All+countries> (Erişim:20.07.2012).

İNAN, E., “Bir Yastıktan Çıkan Soru: Tasarruf Oranı Türkiye’de Gerçekten Düşük mü?”, <http://haber.gazetevatan.com/bir-yastiktan-cikan-soru-tasarruf-orani-turkiyede-gercekten-cok-mu-dusuk/414330/4/Haber>, (Erişim: 25.07.2012).

JONGWANICH, J., (2010), “The Determinants of Household and Private Savings in Thailand”, *Applied Economics*, 42, p. 965-976.

KARATAŞ, M. & GAVCAR, E., (2001), “Bazı Meslek Gruplarının Tasarruf Eğilimlerinin Araştırılması Muğla İli Örneği”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Cilt 3, Sayı:2, s.38-46.

KIYILAR, M. & ACAR, O., (2012), “Ülkemizde Tasarruf Oranlarını Belirleyen Faktörler ve Bölgeler Arası Tasarruf Alışkanlıklarının Tespiti Üzerine Bir Araştırma”, *İstanbul Üniversitesi İİE Dergisi*, s.73 (3), s.41-60.

KRAAY, A., (2000), “Household Savings in China”, *The World Bank Economic Review*, Vol. 14, No. 3, Sep., p. 545-570.

LAURINE, C. & LE ROUX, P. & CANICIO, D., Microeconomic Analysis of the Determinants of Savings Behaviour in Zimbabwe: 2009-2012”, *International Journal of Business and Management*: Vol.8, No.10, p.159-168.

LU, Y. & DENG J., (2009), “Analysis on Correlation between Personal Financial Investment and Macroeconomic Development in China”, *Canadian Social Science*, Vol.5, No.6, p.115-120.

MARANGOZ, M. & ULUYOL, O., (2010), “Küresel Ekonomik Krizin Tüketicilerin Harcama ve Tasarruf Eğilimleri Üzerine Etkilerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, S. 45, s.82-96.

MERKEZİ KAYIT KURULUŞU, Web Adresi: <http://www.mkk.com.tr>
(Erişim 8.05.2011)

MIHAELA, Ş. & GEORGE, M.Ş. & LIGIA, V.V., (2013), “The Role of Savings Rate In Deeping Macroeconomic Imbalances In China”, *Annals of the University of Oradea, Economic Science Series*, Vol. 22, Issue 1, p.1018-1027.

ÖZCAN, K.M. & GÜNAY, A., (2012) : Türkiye’de Özel Tasarrufları Belirleyen Unsurlar, Discussion Paper, Turkish Economic Association, No. 2012/109.

ÖZDAMAR, K., (2010), *Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi 2*. Kaan Kitabevi. Eskişehir.

ÖZDAMAR, K., (2004), *Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi 2*. Kaan Kitabevi. Eskişehir.

RIJCKEGHEM, C.V. & ÜÇER, M., (2009), Türkiye’de Tasarruf Oranı’nın Evrimi ve Başlıca Belirleyicileri: Doğru Politikalar İçin Çıkarılacak Dersler, Ekonomik Araştırma Kurumu, Yayın No: EAF-RR/09-02, Yayın No: TÜSİAD-T/2009-02/482.

SCHUNK, D., (2009), “What Determines Household Saving Behavior?”, *Journal of Economics and Statistics*, Vol.229, No.4, p.467-491.

SELEN, U. & ÖZEN, E., (2011), “Türkiye’de Hisse Senedi Gelirlerinde Vergi İstisna Uygulaması: Amaç ve Sonuçlar Açısından Bir Değerlendirme”, *Maliye Dergisi*, S.161, s.148-166.

SHARMA, S., (1996); *Applied Multivariate Techniques*. John Wiley and Sons Inc., New York.

TÜRKİYE BANKALAR BİRLİĞİ, Web Adresi: <http://www.tbb.org.tr>
(Erişim 8.05.2011)

TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU, Web Sayfası: <http://www.tuik.gov.tr>
(Erişim 8.05.2011)

TÜRKİYE SERMAYE PİYASASI ARACI KURULUŞLAR BİRLİĞİ, Web
Adresi: <http://www.tspakb.org.tr>

ULUYOL, O., (2011), “Bir Finansman Kaynağı Olarak “Yastıkaltı Tasarruf”ların Ekonomik Sisteme Kazandırılması ve Tüketicilerin/Bireylerin Yastıkaltı Eğilimlerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma”, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, (9: 1), s.259-272.

USUL, H. & BEKÇİ İ. & EROĞLU A.H., (2002), Bireysel Yatırımcıların Hisse Senedi Edinimine Etki Eden Sosyo-ekonomik Etkenler”, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, S.19, s.135-150.

ÜNLÜKAPLAN, İ., (2009); Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerde İktisadi Kalkınma, Rekabetçilik ve inovasyon İlişkilerinin Kanonik Korelasyon Analizi ile Belirlenmesi. *Maliye Dergisi*, S. 157, s.235-250.

WEI, S.J. & ZHAN, X., (2011), “The Competitive Saving Motive: Evidence from Rising Sex Ratios and Savings Rates in China”, *Journal of Political Economy*, Vol.119, No.3, p.511-564.

YATIRIMCILAR İÇİN İSTANBUL MENKUL KIYMETLER BORSASI
KİTAPÇIĞI, www.imkb.gov.tr

YILMAZ, B.E. & YARAŞIR, S., (2009), “Türkiye’de ve OECD Ülkelerinde Tasarruf-Yatırım Açıkları ve Dış Kaynak İhtiyacı”, *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi*, C.XXVII, S.II, s.97-128.

YIN, T., (2012), “The “Will” to Save in China, The Impact of Bequest Motives on the Saving Behaviour of Older Households”, *The Japanese Economy*, Vol.39, No.3, p.99-135.